

Ældrestyrken kommer

– de ældres indkomster, opsparing og forbrug

*Når jeg bliver gammel
Skal byen kende til kærlighed, der hvor solen går ned
Der er et lys, der rækker helt ind til land
På den anden side af ensomheden
Peter A. G. Nielsen*

Af Preben Etwil, Henrik Sejerbo Sørensen og Marianne Mackie (red.)

Sammenfatning

Der bliver flere ældre – både absolut og relativt. Fra 2001 til 2011 voksede den del af befolkningen, der er 65 år eller derover, med 142.000 personer. Andelen af ældre er steget fra 14,8 pct. til 16,8 pct. Især yderområderne af landet har en høj andel ældre medborgere. I nogle kommuner er omkring en tredjedel af befolkningen 65 år eller derover. I folkeviddet siges det, at de ældre hovedsageligt bor i de kystnære områder, hvilket skulle være finere end at kalde det udkantsdanmark.

De ældre har generelt en lavere indkomst og dermed mindre muligheder for at forbruge end personer i den erhvervsaktive alder. Men i de seneste otte-ti år er denne forskel mindsket for mange ældre. Ikke meget, men alligevel synligt i statistikkerne. En vigtig forklaring er, at især de 65-74 årige i stigende grad har sikret sig et indkomstsupplement gennem en egen pensionsopsparing i deres erhvervsaktive år. Nogle kalder denne udvikling en stille revolution inden for det danske velfærdssystem. Pensionsopsparingen har generelt øget uligheden i de 65-74-åriges indkomster i perioden, og dermed er den ulighed, der gjaldt i deres erhvervsaktive alder, i højere grad videreført til pensionsalderen.

Ikke kun de ældres indkomster har ændret sig i løbet af otte år – det har også måden de bor og lever på. Igen er ændringerne mest udtalt hos de 65-74 årige. Dels bor de oftere i parcelhus end tidligere, og dels ejer flere deres egen bolig. Gruppens forbrugsmønstre har også ændret sig siden 2000, og deres forbrug er vokset mere end de øvrige aldersgrupper. De bruger relativt færre penge på medicin end tidligere, mens flere penge går til ferie og fritid.

Både indkomstoverførslerne fra det offentlige og trækket på de offentlige velfærdsydelser vokser, når man bliver ældre. Da ældre udgør en stadig større del af befolkningen, kommer der et vedvarende pres på det offentligt finansierede velfærdssystem. De offentlige udgifter til de ældre er i de seneste år steget mere end de almindelige prisstigninger, samtidig med at offentlige overførsler udgør en stadig mindre andel af den enkelte ældrehusstands samlede indkomst. Det skyldes især, at de såkaldte yngre ældre, dvs. dem mellem 65-74 år, har haft en stigende egenpension.

De ældre har sparet op igennem et langt liv, og deres udgifter falder. Derfor har mange både en væsentlig større nettoformue og en betydelig mindre gæld end den yngre del af befolkningen. Forskellene i de ældres formue og gæld er gennem de sidste otte-ti år samtidig blevet større. Især pensionister med egen bolig har fået en stor nettoformue, mens pensionister i lejebolig ikke i samme grad har fået en forbedret økonomi.

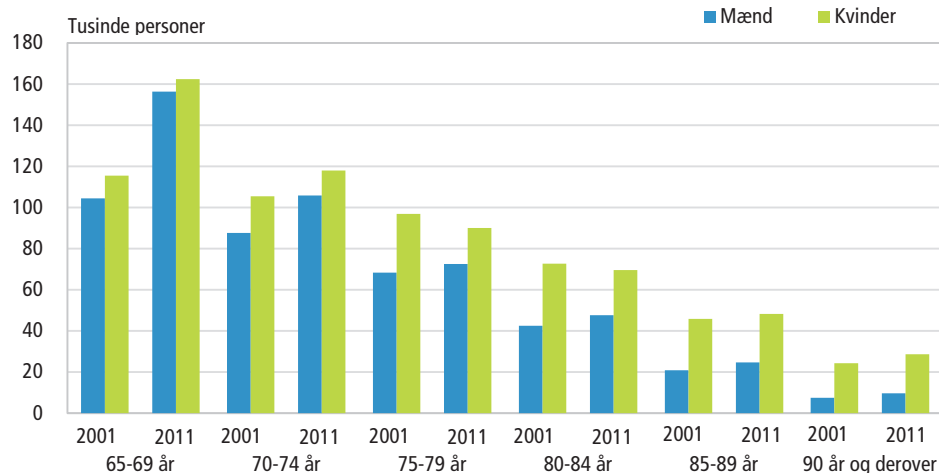
Hvornår er man gammel?

Der findes forskellige forestillinger om, hvornår man er ældre. Den nederste grænse for denne befolkningsgruppe er formentlig 60 år, da denne alder indtil videre har givet mulighed for at gå på efterløn. En mere anvendt aldersgrænse er 65 år, da det er den nuværende folkepensionsalder. Men begrebet ældre har alle dage været til diskussion. Det afspejles bl.a. i forbindelse med efterlønsreformen i maj 1999, hvor Folketinget vedtog at sænke folkepensionsalderen fra 67 år til 65 år med virkning fra den 1. juli 2004. Med Velfærdsforliget i 2006 ønskede man at hæve den fremtidige pensionsalder tilbage til 67 år. Den nye tilbagetrækningsaftale indgået i maj 2011 fremrykker ændringerne i Velfærdsforliget og udskyder glidende muligheden for at gå på efterløn til 64 år i 2023, så efterlønnen forkortes fra fem til tre år. Men hvor intet andet er nævnt, er den nedre aldersgrænse for de ældre i denne artikel sat til 65 år.

I Danmark er der i 2011 934.000 ældre på 65 år eller derover. Det er 142.000 flere end for ti år siden, hvilket svarer til en stigning på 18 pct. I samme periode er befolkningen også vokset med 212.000 til 5.561.000, så de ældre medborgeres andel af den samlede befolkning er steget fra 14,8 pct. i 2001 til 16,8 pct. i 2011. En stigning, der forventes at tage til i løbet af de kommende år. Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning i 2011 vurderer, at ældrebefolkningen sandsynligvis vil udgøre lidt under en fjerdedel af den samlede befolkning i 2040.

Der er flere kvinder (55 pct.) end mænd (45 pct.) i alderen 65 år eller derover. En skævvridning, der fortsætter og forstærkes med stigende alder. Blandt de 80-84-årige er der tre kvinder for hver to mænd, og blandt de allerældste over 90 år er der næsten tre gange så mange kvinder som mænd.

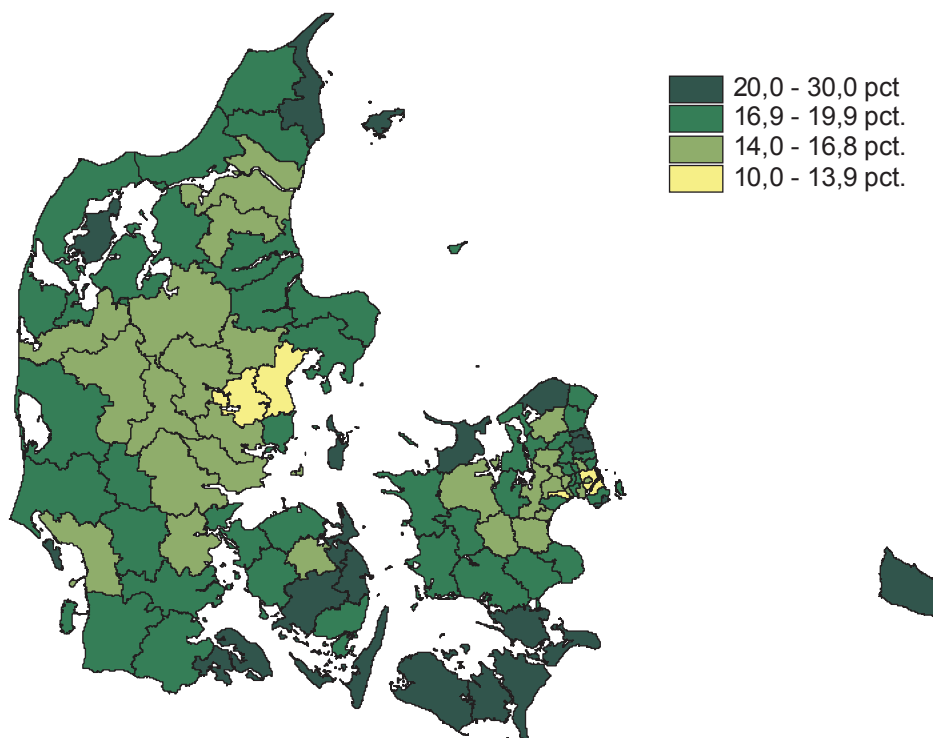
Antallet af ældre 2001 og 2011

Færrest ældre i de store byer

De ældre bor ikke jævnt fordelt over det danske land. Kortet viser andelen af ældre i Danmarks 98 kommuner. Kommuner i de to lyseste nuancer (gul og lysegrøn) har en andel ældre på eller under gennemsnittet, mens de mørke kommuner (grøn og mørkegrøn) ligger over gennemsnittet. Kommunerne i og omkring de store byer har den laveste andel ældre, mens yderområderne – og især øerne – har en relativt stor koncentration af ældre medborgere. I mørkegrønne kommuner udgør de ældre mere end en femtedel af befolkningen.

Andel af kommunernes befolkning over 65 år. 2011

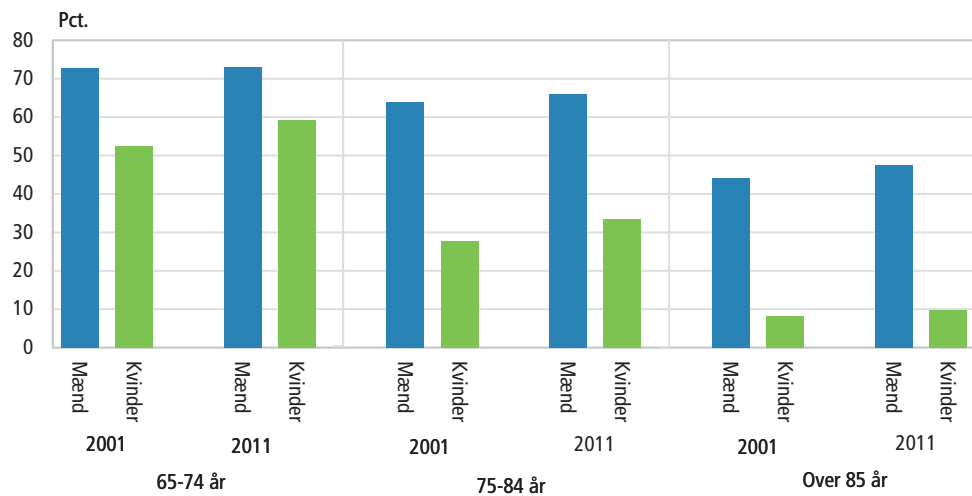
© Kort og Matrikelstyrelsen

Fordelingen skyldes ikke mindst, at især de unge flytter ind til byerne for at uddanne og etablere sig, mens den ældre del af befolkningen bliver boende. Samtidig vælger en del ældre at bo i deres sommerhus, når de bliver pensioneret. Disse flytte- og etableringsmønstre hæver naturligvis andelen af ældre i yderområderne og sænker den i byområderne. Laveste andel ældre er der i København med 10 pct. og Aarhus med 13 pct., mens Læsø og Ærø Kommuner begge har 29 pct. og dermed de højeste andele ældre.

Flertallet af de ældre er gift

Ligesom de yngre er de ældre langt fra én samlet og ensartet gruppe. Hovedparten af de 65-74-årige har stadig en ægtefælle. Det gælder en langt større del af mændene end kvinderne, men for begge køn er der tale om en stigning over tid. I 2001 havde 72,9 pct. af mændene i alderen 65-74 år en ægtefælle. Denne andel var steget til 73,1 pct. i 2011. For kvindernes vedkommende havde 52,6 pct. i aldersgruppen en ægtefælle i 2001, mens andelen er steget til 59,1 pct. i 2011. Forskellen skyldes, at mænd som hovedregel er gift med kvinder, der er yngre end dem selv. At andelen af gifte kvinder er steget væsentlig mere end mændenes andel skyldes, at mændenes gennemsnitlige levetid har udviklet sig mere end kvindernes det seneste årti. Kvinderne har altså deres ægtefæller længere.

Andel gifte i forskellige aldersklasser 2001 og 2011

Ikke overraskende falder andelen af gifte med stigende alder på grund af øget dødelighed. Kvinder lever i gennemsnit længere end mænd, så middellevetiden for mænd i 2010 var på 77 år, mens den for kvinder var 81 år. Forskellen bevares livet igennem, da restlevetiden for personer, der i 2010 fyldte 65 år, var 17 år for mænd og 20 år for kvinder. Derfor har 47 pct. af mændene over 85 år stadig en ægtefælle, mens kun 10 pct. af kvinderne i samme aldersklasse endnu har en ægtefælle i live.

De ældres indkomster har nærmet sig de yngres

Danmarks Statistiks årlige forbrugsundersøgelse viser bl.a., hvordan de ældres indkomster udvikler sig i forhold til den øvrige befolkning.

Husstande i forbrugsundersøgelsen

Undersøgelsen omfatter kun personer i private husstande, mens personer i institutioner ikke indgår. Fx indgår personer på plejehjem og personer, der er langtidsindlagt på hospitaler, ikke. En privat husstand er afgrænset som en økonomisk enhed, dvs. en gruppe personer, der bor sammen og har en høj grad af fællesøkonomi, dvs. deler indtægter og udgifter.

Forbrugsundersøgelsens husstandsbegreb adskiller sig fra de begreber, der indgår i Danmarks Statistiks befolkningsstatistik. I registerbaserede statistiske opgørelser er husstande afgrænset til beboerne på en bestemt adresse. I forbrugsundersøgelsen afgrænser de deltagende husstande selv i samarbejde med interviewereren.

Forbrugsundersøgelsen er en stikprøveundersøgelse af ca. 1 pct. af de private husstande. Tallene kan derfor afvige fra andre statistiske kilder pga. stikprøveskævhed og -usikkerhed.

Hovedindkomstmodtager

Hovedindkomstmodtageren er den person i en husstand, der har den højeste indkomst. En række tabeller er klassificeret efter hovedindkomstmodtagerens alder – dvs. alderen på denne person. En sådan husstand kan derfor klassificeres som ældre, men alligevel omfatte en eller flere personer, der er yngre end 65 år.

Rådighedsbeløb

For at beregne en persons rådighedsbeløb skal man trække de direkte skatter (indkomstskatter) fra indkomsten. De omfatter også arbejdsmarkedsbidrag, arve-, bo- og gaveafgift samt bidrag til arbejdsløshedsforsikring. Desuden fratrækkes private renteudgifter, hvor især boligrenter vejer tungt. Andre obligatoriske ydelser som betalte børne- og hustrubidrag og betalte erstatninger trækkes også fra, mens nettobeløbet for udbetalte kapitalpensioner lægges til.

Alle grupper har fået et større beløb til rådighed til forbrug. Især i husstande med en hovedperson på 65-74 år er rådighedsbeløbet vokset mere end i de andre aldersgrupper, fra 179.000 kr. i 2000 til 310.000 kr. i 2008. Det svarer til en stigning på 73 pct.

Denne kraftige stigning har også betydet, at forskellen på, hvad de 15-64-årige og de 65-74-årige har til rådighed, er blevet markant mindre, fra 38 pct. i 2000 til 24 pct. i 2008. Man skal dog være opmærksom på, at der er forskel på husstandenes størrelse, hvilket også har betydning for det reelle forbrugsmønster. Generelt er husstande, hvor hovedpersonen er under 65 år, større end husstande, hvor hovedpersonen er 65 år eller derover. Men da størrelsesforholdene i de forskellige husstandstyper stort set har været uændrede i perioden 2000 til 2008, må man betragte indsnævringen af forskellen i rådighedsbeløbene som reelle.

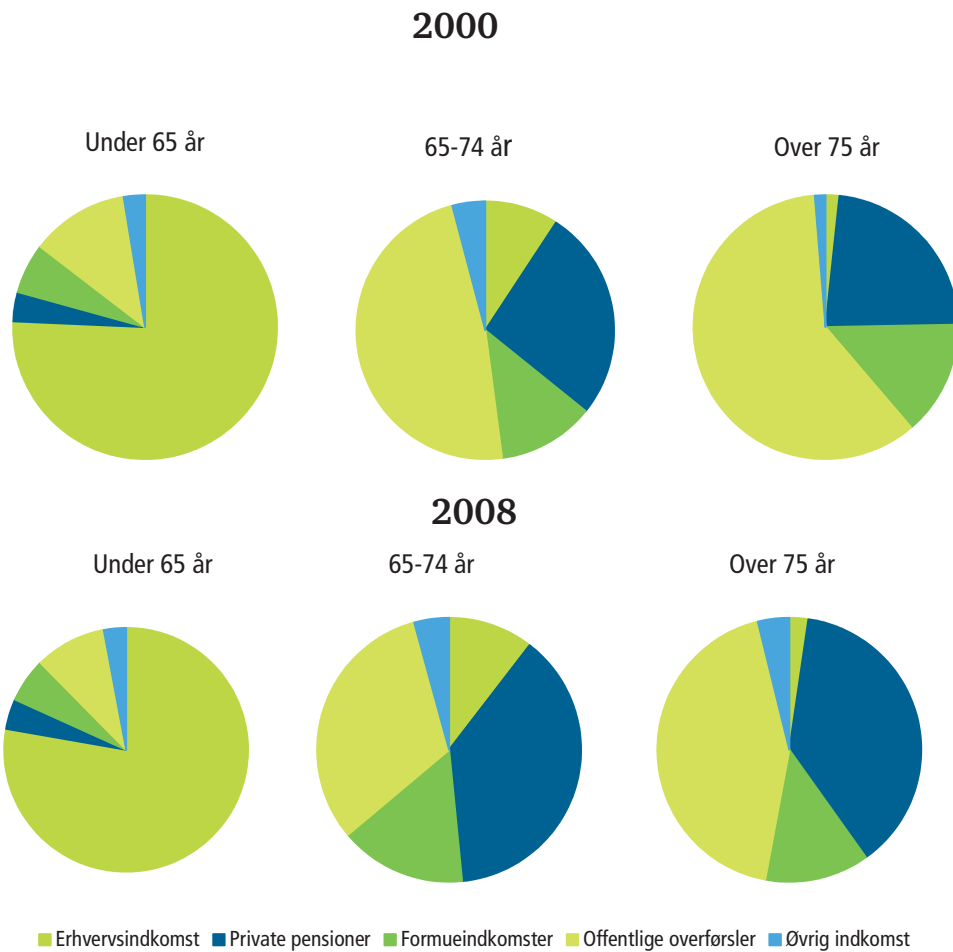
Rådighedsbeløb 2000 og 2008

	2000			2008		
	15-64 år	65-74 år	75-90 år	15-64 år	65-74 år	75-90 år
Rådighedsbeløb i tusinde kr.	288	178	139	408	310	217
15-64 årige =100	100	62	48	100	76	53

Privat pension og formue fylder mere hos de ældre

For de erhvervsaktive i alderen 15-64 år er den primære indtægtskilde egen erhvervsindkomst – både i 2000 og 2008. For de ældres samlede økonomi spiller erhvervsindkomsten en helt ubetydelig rolle, selv om den er steget en smule i perioden. Derimod kommer denne gruppes indtægt helt overvejende fra formueindkomster, overførsler fra det offentlige og private pensioner. Især for de 65-74-årige er der fra 2000 til 2008 sket et synligt skift, så private pensioner og formueindkomster udgør en væsentlig større del af indkomsten end i 2000. Derimod er de offentlige indkomstoverførslers betydning for de ældres samlede økonomi aftagende, selv om de beløbsmæssigt har været stigende – også mere end de almindelige prisstigninger.

Relativ fordeling af indkomster 2000 og 2008

Stigende indkomstforskelle blandt de ældre

Mens de ældre som gruppe har fået en relativt højere indkomst i forhold til den erhvervsaktive aldersklasse, er forbedringen ikke ligeligt fordelt blandt alle ældre. Gennemsnitsindkomsten er sjældent det bedste mål for indkomstfordelingen i en befolkningsgruppe, da der kan være en ret betydelig spredning af indkomster. Derfor vælger man ofte medianindkomst som et mere retvisende indkomstmiddeltal. Derudover korrigerer man typisk for de stordriftsfordele, der er i husstande med flere personer ved at beregne en såkaldt familieækvivaleret disponibel indkomst.

Sammenligning af indkomster

Ækvivalensindkomst

Når man sammenligner indkomst og levevilkår i familier af forskellig størrelse, korrigeres indkomsten. Man tager højde for familiestørrelsen, da familier på to eller tre personer på en række områder ikke har dobbelte eller tredobbelte udgifter. Da udgifterne til børn er mindre end til voksne, vægter børn mindre end voksne. Ækvivalensindkomsten beregnes ved at lægge indkomsterne for alle personer i familien sammen og dividere med et vægtet antal personer i familien. Den første voksne over 14 år tæller for én, øvrige voksne tæller 0,5 og hvert barn (under 15 år) tæller 0,3. Skalaen er en OECD-skala og kaldes den modificerede ækvivalensskala.

Gini-koefficient

Den relative ulighed i indkomstfordelingen. Jo højere gini-koefficienten er, desto større indkomstulighed. Hvis alle personer har den samme indkomst, er gini-koefficienten for gruppen 0 pct. Har derimod én person al indkomsten, er gini-koefficienten 100 pct.

Medianindkomst

50 pct. af den befolkningsgruppe, man undersøger, har lavere indkomster, og 50 pct. har højere indkomster end medianindkomsten.

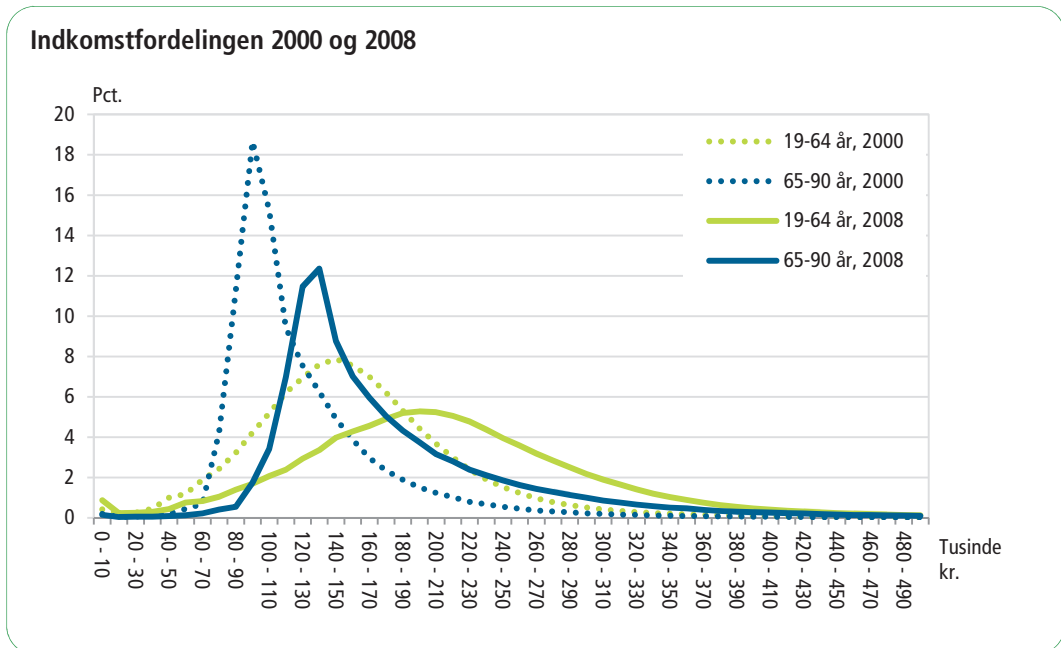
Medianindkomsten er steget betragteligt siden 2000, både i hver af de tre aldersgrupper og for den samlede befolkning. Den samlede indkomstulighed er øget fra 25,3 pct. til 29,2 pct., så der har været en stigning i den indkomstmæssige ulighed på 3,9 procentpoint.

Uligheden er fordelt forskelligt i de forskellige aldersgrupper. De 65-74-årige har haft den største stigning i uligheden på 4,3 procentpoint. De 15-65-årige har haft en noget mindre stigning på 4,1 procentpoint, som dog stadig er over gennemsnittet. Mindst er stigningen for de 75-90 årige på 2,2 procentpoint og altså under gennemsnittet. En væsentlig forklaring på den relativt store stigning i gini-koefficienten for de 65-74 årige er, at stadig flere i denne aldersgruppe har nået at få en egen pensionsopsparing, mens andre i samme aldersgruppe ikke har det.

Ulighed i disponible indkomster 2000 og 2008

	2000		2008	
	Medianindkomst	Gini-koefficient	Medianindkomst	Gini-koefficient
	tusinde kr.	pct.	tusinde kr.	pct.
I alt	143	25,3	194	29,2
15-64 år	151	24,3	205	28,4
65-74 år	116	23,7	167	28,0
75-90 år	103	20,1	141	22,3

Anm.: Tallene er beregnet ud fra ækvivalensindkomster

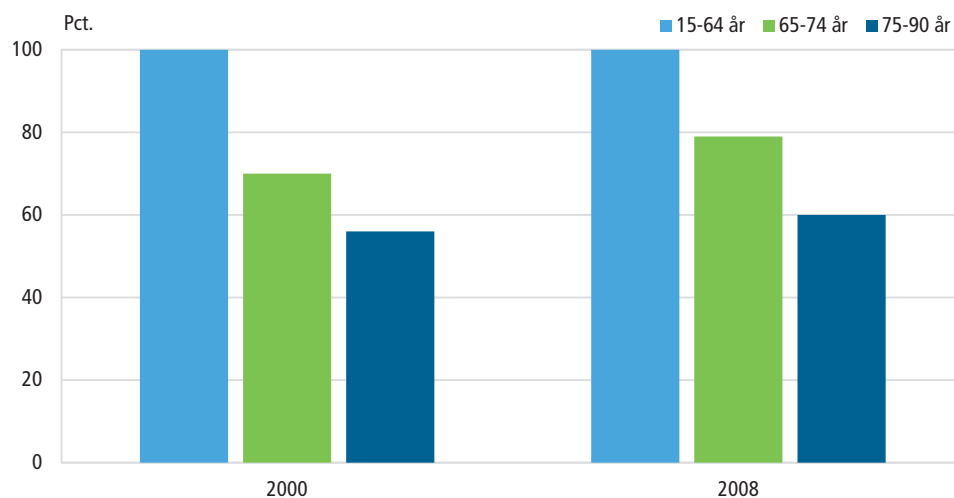
Figuren viser fordelingen af indkomster i forskellige aldersklasser i 2000 og 2008. At indkomsttoppene for både de yngre og de ældre medborgere er rykket til højre illustrerer, at en stor del af grupperne har fået en større indkomst, og det hænger sammen med den almindelige indkomstudvikling fra 2000 til 2008. Toppenes højde er faldet, hvilket indikerer en større indkomstspredning – og altså ulighed – i befolkningsgruppen.

Mindre forskel på aldersgruppernes forbrug end i 2000

I 2008 brugte en gennemsnitlig dansk husstand 308.000 kr. på forbrug. For aldersgruppen, hvor hovedpersonen er under 65 år, var forbruget på 332.000 kr. årligt, mens det var 21 pct. lavere for de 65-74 årige og 40 pct. lavere for de husstande, hvor hovedpersonen er 75 år eller derover. En af årsagerne til forskellen i forbruget er helt sikkert antallet af personer i de forskellige husstandstyper. Der bor i gennemsnit 2,3 personer i husstande med en hovedperson under 65, mens der kun bor 1,3-1,5 personer i de ældres husstande.

Forskellen i aldersklassernes forbrug er formindsket siden 2000. Dengang var de 65-74-åriges forbrug 30 pct. lavere end de erhvervsaktives, mens de husstande, hvor hovedpersonen er 75 år eller derover, lå 44 pct. under de erhvervsaktives forbrug. Antallet af personer i de enkelte typer husstande er uændret mellem de to perioder.

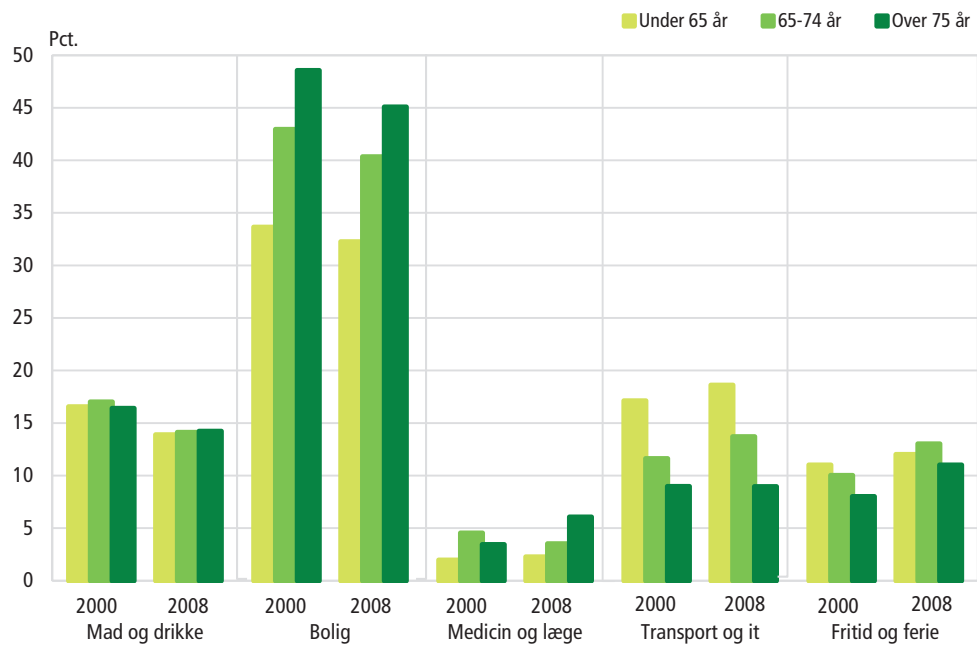
Fra 2000 til 2008 er der altså sket en indsnævring af forskellen i forbruget mellem de ældre aldersgrupper og dem under 65 år. For de 65-74-årige er forskellen reduceret med 9 procentpoint, mens den for de 75 årige og derover er reduceret med 4 procentpoint. De ældres forbrug har altså nærmet sig forbruget hos personer under 65 år.

Ældres forbrug vist som andel af forbruget hos 15-64-årige. 2000 og 2008**Bolig og mad fylder mindre i forbruget end tidligere**

Ud over *størrelsen* på forbruget er der også forskelle i *sammensætningen* af det mellem aldersgrupper. Forskelle i forbrugsmønstre kan have mange forklaringer, men en afgørende forskel er, at husstande med relativt flere personer har stor-driftsfordele ved indkøb. Når man er flere i husstanden, er man også flere til at dele fx omkostninger til bolig og bil. Det betyder, at boligudgifter fylder mere i forbruget i de ældres husstande, som består af relativt færre personer. Dette gælder i begge perioder, men i forhold til 2000 er den andel af forbruget, der går til boligudgifter, faldet for alle aldersklasser, dog kraftigst for de ældre. Også mad og drikkevarer udgør en mindre del af det samlede forbrug i 2008. Det modsatte gælder for fritidsaktiviteter og ferie. Her bruger alle aldersgrupper relativt flere penge end tidligere, og specielt de ældre har brugt relativt flere penge på denne type forbrug.

Forbruget af medicin og andre sundhedsudgifter udvikler sig derimod forskelligt i de to grupper af ældre. For de 65-74-årige er andelen faldet fra 5 til 4 pct. af det samlede forbrug, mens det modsatte gør sig gældende for de ældste. I husstande, hvor hovedpersonen er 75 år eller derover, er udgifterne til medicin vokset fra 3 til 6 pct. af forbruget i 2008. Mens de ældstes medicinudgifter er relativt forøgede, er det for de 65-74-årige udgifter til transport, der udgør en større andel af det samlede forbrug i 2008. I 2008 bestod 14 pct. af forbruget af transportomkostninger, specielt køb af transportmidler, mod kun 12 pct. i 2000. De 75-årige og derover bruger en uændret andel på transport.

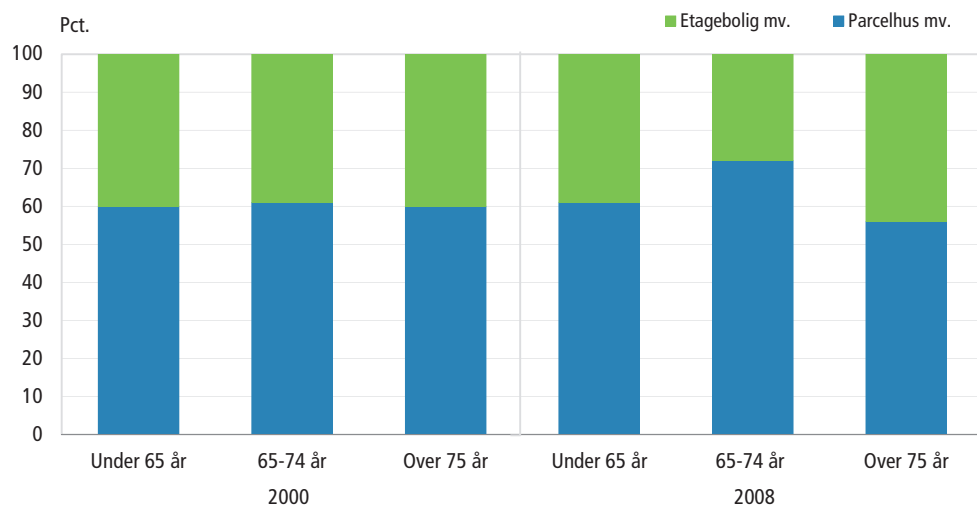
Forbrugsmønstre i forskellige aldersgrupper

Flere 65-74-årige i parcelhus

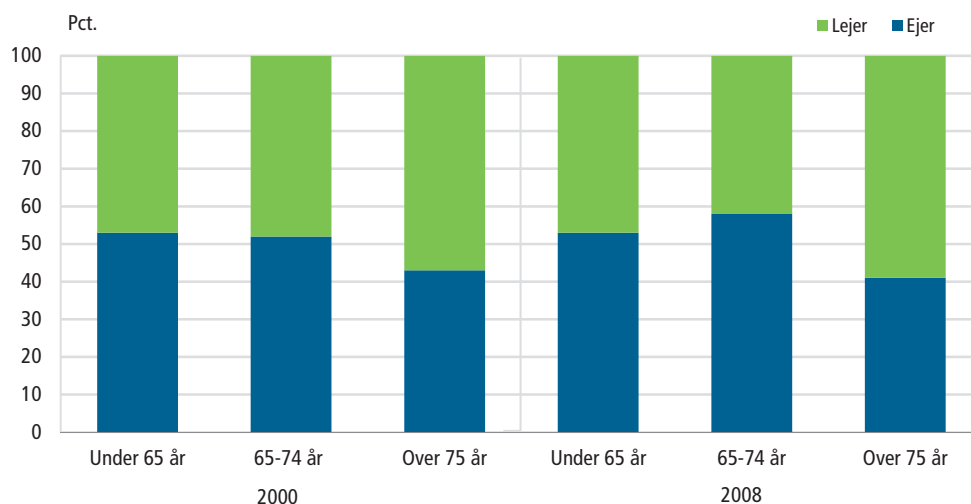
Forbrugsundersøgelsen viser, at ca. 60 pct. af befolkningen i alle aldersgrupper boede i parcelhus i 2000. Otte år senere er denne andel øget, men stigningen varierer mellem aldersgrupper. Især husstande med en hovedperson på 65-74 år bor i højere grad i et parcelhus eller lignende. I 2008 boede 72 pct. i denne aldersgruppe i parcelhus. For de allerældste er der derimod sket et skift over i etagebyggeri. 44 pct. boede i 2008 i etagebyggeri, hvilket er en stigning på 4 procentpoint i forhold til otte år tidligere. For den erhvervsaktive aldersgruppe har andelen stort set været uændret i perioden.

Bopæl i etagebolig og parcelhus 2000 og 2008

Forholdet mellem, hvor mange der ejer og lejer deres bolig, har også ændret sig i perioden. Ligesom med hustypen er der sket en udvikling, hvor flere af de relativt unge ældre ejer deres bolig, mens de ældste i højere grad lejer deres bolig. For den erhvervsaktive aldersklasse er fordelingen af både boligtyper og ejerskab uændret fra 2000 til 2008.

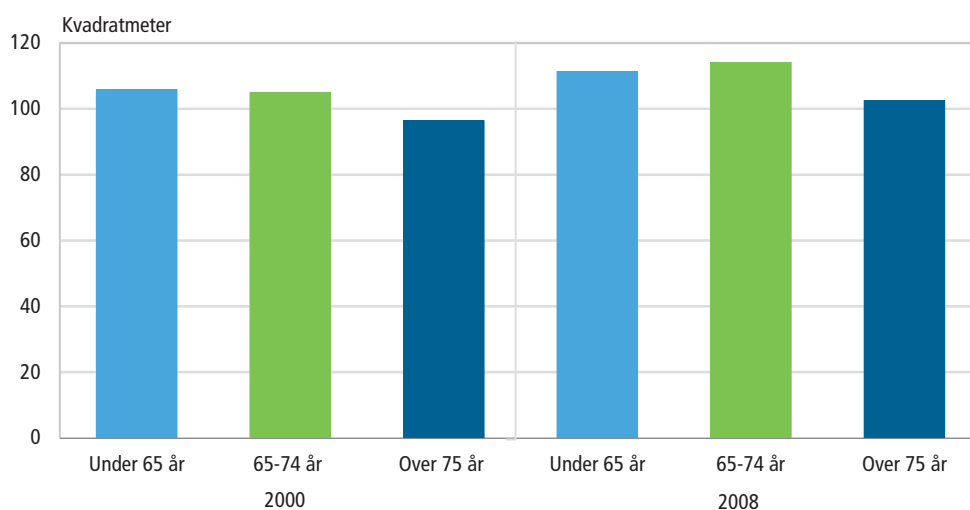
Fordeling af ejerskab 2000 og 2008

Bedre plads til de 65-74-årige

Alle aldersgrupper har fået større boliger fra 2000 til 2008, men de er vokset mest for aldersgruppen 65 til 74 år. Mens de i 2000 havde 105 m² til deres rådighed, var boligen i 2008 vokset med 9 m² til 114 m². I 2000 havde den erhvervsaktive aldersgruppe de største boliger, nemlig 106 m² i gennemsnit, hvilket er 1 m² mere, end de 65-74-årige havde til rådighed. I 2008 var rollerne imidlertid byttet om, så de erhvervsaktives bolig var 3 m² mindre. De ældste har i perioden fået 6 m² mere til deres rådighed, så de i 2008 havde en bolig på 103 m².

Boligstørrelse 2000 og 2008

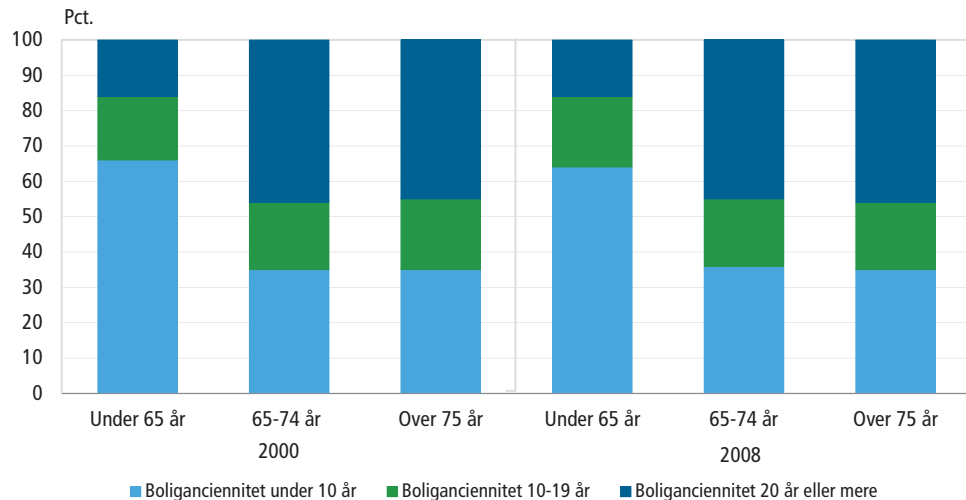

● Tema

Mens fordelingen af boligtyper og ejerskab har ændret sig mellem 2000 og 2008, er der ikke sket den store ændring i, hvor ofte man flytter. Til gengæld er der forskelle mellem aldersgrupperne.

Ikke overraskende har en langt større andel af de erhvervsaktive boet under ti år i deres nuværende bolig, nemlig ca. 65 pct. For de ældre er det mest almindeligt at have boet over 20 år i sin nuværende bolig, hvilket ca. 45 pct. har.

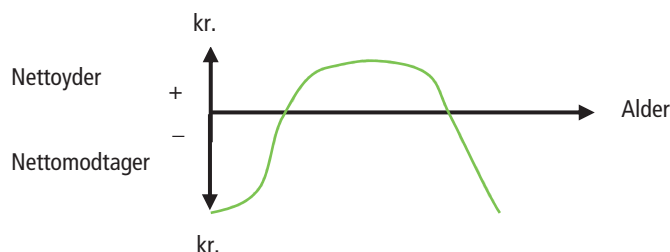
Varighed af bopæl 2000 og 2008

Forskelle på generationernes omfordeling gennem det offentlige

Alle borgere har kontakt med den offentlige sektor, men det varierer kraftigt igennem den enkelte borgers eller husstands livsforløb. Stort set alle voksne betaler indkomstskatter, moms og afgifter, men de modtager også forskellige former for overførselsindkomster som pensioner, SU, sygedagpenge og arbejdsløshedsunderstøttelse. Desuden modtager borgerne i stort omfang forskellige former for sociale, sundhedsmæssige og kulturelle velfærdsydelser fra det offentlige. Det sker i form af bl.a. uddannelse, børnepasning og sygehusbehandling. Det offentlige stiller disse ydelser til rådighed enten gratis eller til stærkt reducerede priser. De omtales også som individuelle indirekte tilskud fra det offentlige.

Bidrag til det offentlige gennem livet

Så længe man er barn og ung, er man som hovedregel nettomodtager af offentlige ydelser, mens man efter endt uddannelse gennemsnitligt kommer til at bidrage positivt til de offentlige finanser. Her arbejder man og betaler skat, ligesom man personligt i denne fase af livet ikke trækker så meget på de offentlige ydelser. Når

man kommer i pensionsalderen, vender billedet typisk. Med den manglende erhvervsindkomst bliver man igen nettomtager af offentlige ydelser. Meget tyder dog på, at denne udvikling i de senere år er blevet mindre markant pga. stigningen i de ældres egne pensionsopsparinger.

Husstande og det offentlige. 2000 og 2008

	2000			2008		
	Under 65 år	65-74 år	Over 75 år	Under 65 år	65-74 år	Over 75 år
tusinde kr. pr. husstand						
Betalinger til det offentlige						
Indkomstskatter mv.	149	65	49	201	104	82
Moms og afgifter mv.	59	40	30	76	59	41
Overførsler fra det offentlige						
Indkomstoverførsler fra det offentlige	56	123	116	62	146	134
Indirekte tilskud fra det offentlige	55	17	55	68	15	66
Nettooverførsel til det offentlige	96	-35	-92	146	3	-78
Samlet indkomst	470	254	192	654	429	309
pct. af samlet indkomst						
Betalinger til det offentlige						
Indkomstskatter mv.	32	26	25	31	24	27
Moms og afgifter mv.	13	16	16	12	14	13
Overførsler fra det offentlige						
Indkomstoverførsler fra det offentlige	12	49	60	9	34	43
Indirekte tilskud fra det offentlige	12	7	29	10	3	22
Nettooverførsel til det offentlige	20	-14	-48	22	1	-25

Ældre betaler mere i skat siden 2000

De ældre modtager ikke overraskende betydelig større indkomstoverførsler fra det offentlige end personer i den erhvervsaktive alder. Forskellen er samtidig forøget over tid. I 2000 modtog de 65-74 årige 123.000 kr. i offentlige indkomstoverførsler i gennemsnit pr. husstand. Dette beløb var i 2008 vokset til 146.000 kr. Dermed modtog de yngre ældre 135 pct. af, hvad personer under 65 år modtog i 2008 mod 119 pct. i 2000.

Lige så forudsigeligt er det sikkert, at de ældre betaler mindre i indkomstskatter end de erhvervsaktive, men alligevel er der også her sket et bemærkelsesværdigt skift på kun otte år. Forskellen i de forskellige aldersgruppers skattebetalinger er gradvist blevet udlignet.

De 65-74 åriges indkomstskatter steg fra et gennemsnit på 65.000 kr. i 2000 til 104.000 kr. i 2008, hvilket svarer til en nominel stigning på 60 pct. Til sammenligning steg de 15-64 åriges gennemsnitlige indkomstskatter kun med 35 pct.

Denne udvikling betyder, at mens de yngre ældre i 2000 – pr. husstand – betalte omkring 56 pct. *mindre* end de erhvervsaktive husstande, var forskellen reduceret til 48 pct. i 2008. Samme udvikling har der været for moms og afgifter mv. (dvs. produktions- og importskatter). Her betalte de 65-74 årige 31 pct. *mindre* i 2000

end dem under 65 år. Forskellen faldt til 22 pct. i 2008. Dette betyder, at de ældre betaler en større og større andel af de samlede skatteindbetalinger til det offentlige. Dette er en naturlig følge af, at de indkomstmæssigt har fået det bedre.

Offentlige overførsler udgør en mindre del af de ældres indkomster

Gruppen af 65-74-årige er gået fra at være nettomodtagere af individuelle offentlige ydelser til stort set at være i balance. Der skal dog tages det særlige forbehold, at ikke alle offentlige udgifter er medregnet. Endvidere dækker undersøgelsen kun selvstændige husstande. Personer, der bor på plejehjem eller andre former for institutioner er ikke omfattet af denne statistik. Desuden deltager ældre, som er meget svage, sjældent i undersøgelsen.

I 2000 modtog aldersgruppen af 65-74-årige pr. husstand netto næsten 14 pct. af deres samlede indkomster fra det offentlige. Denne nettoydelse *fra* det offentlige er i 2008 blevet vendt til et lille nettobidrag *til* det offentlige på næsten 1 pct. Ligeledes fik den aldersgruppe, der var over 75 år reduceret deres offentlige nettooverførsel – pr. husstand – kraftigt fra 48 pct. i 2000 til 25 pct. i 2008.

Udviklingen er markant og skal da også tolkes med en god portion forsigtighed. Mens forbrugsundersøgelsen stort set dækker alle former for indkomstoverførsler, skatter og afgifter, rummer den kun oplysninger om de væsentligste indirekte tilskud vedr. sundhedsydelse, uddannelse og børnepasning. Altså indgår medicintilskud ikke, ligesom de ældre også modtager andre former for indirekte tilskud – fx i forbindelse med reducerede priser på kollektiv transport – som heller ikke inddrages i undersøgelsen. Ligeledes indgår udgifter til kollektivt offentligt forbrug ikke. Det drejer sig bl.a. om politi, militær og offentlig administration. Yderligere skal nævnes, at der netop blandt de ældste og blandt ældre med dårligt helbred af naturlige grunde er et stort frafald i undersøgelsen. Beregningen af tilskuddene vedrørende især sundhedsydelser vil derfor bære præg af, at netop de personer, der modtager flest sundhedsydelser, er dårligt repræsenteret.

Ufuldkomne oplysninger om formuer

Muligheden for at forbruge hænger ikke kun sammen med indkomster og offentlige ydelser. Fx kan man have en mulighed for at bruge en bolig, fritidshus eller varige forbrugsgoder som fx en bil uden at skulle betale direkte. Desuden har mange husstande også penge i banken, værdipapirer mv. Efter formueskattens afskaffelse i 1996 findes der ikke i Danmark komplette statistiske opgørelser over husstandenes formuer. Derfor er den følgende beskrivelse af husstandenes formuer desværre mangelfuld. Især skal det bemærkes, at egenkapital i egen virksomhed, værdipapirer, der ikke ligger i depot, kontantbeholdninger, helt private gældsforhold samt værdien af bil, lystbåd mv. ikke indgår. Det samme gælder værdien af pensionsopsparinger.

Værdien af husstandenes ejerboliger og fritidsboliger udgør dog en væsentlig del af den formue, der rent faktisk kan opgøres gennem kontantejendomsværdien. En væsentlig del af ejendomsværdien er normalt belånt, og belåningen er derfor også opgjort. Den dækker for det meste forskellige former for prioritetsgæld i ejendommene, men omfatter også gæld til pensionskasser, forsikrings- og finansieringsselskaber, kontokortordninger og studiegæld. Den ældre generations gæld formodes primært at bestå af prioritetsgæld.

Størst formue og mindst gæld hos de ældre

Nettoformuen for de ældre over 65 år er væsentlig større end for den yngre del af befolkningen. For de 65-74-årige er nettoformuen næsten tre gange så stor som for befolkningen under 65 år. I 2000 var de ældres kontante ejendomsværdi gennemsnitlig mindre end de yngres, men det mønster er vendt i 2008, så de 65-74-

årige nu har en højere kontant ejendomsværdi. Den kontante ejendomsværdi for denne aldersgruppe har udviklet sig fra at ligge 7 pct. under de erhvervsaktives ejendomsværdier i 2000 til at ligge 21 pct. højere i 2008. Dertil skal lægges, at de ældre i gennemsnit skylder langt mindre væk end de yngre husstande.

Indkomst og formue i forskellige aldersgrupper 2000 og 2008

	2000			2008		
	Under 65 år	65-74 år	Over 75 år	Under 65 år	65-74 år	Over 75 år
	tusinde kr. pr. husstand					
Nettoformue	253	644	647	668	1 993	1 613
Kontant ejendomsværdi	603	560	434	1 377	1 671	1 014
Prioritetsgæld, studiegæld mv.	513	169	72	977	521	189
Samlet indkomst	470	254	192	654	429	309
	pct. af samlet indkomst					
Nettoformue	54	254	337	102	464	522
Kontant ejendomsværdi	128	221	225	210	389	328
Prioritetsgæld, studiegæld mv.	109	67	38	149	121	61

De 65-74-åriges nettoformue steg fra at udgøre 254 pct. af husstandenes samlede indtægter i 2000 til at udgøre 464 pct. af deres indtægter i 2008. På den anden side øgede de også deres relative gæld fra at modsvare 67 pct. af deres indkomst til at svare til 121 pct. af deres indkomst i 2008. Et lignende, men mindre markant mønster kan genfindes hos de over 75-årige. En væsentlig forklaring på, at udviklingen er mindre markant i den ældste aldersgruppe, er, at de ældre boligejere i langt højere grad end de 65-74-årige har betalt væsentlige andele af deres prioritetsgæld, samtidig med at de i mindre grad optager nye prioritetslån.